

گام بعدی چیست؟

بررسی مشکلات اجرایی و پیشنهادهایی برای تدوین برنامه‌ی سال آینده

آموزش مطالعات اجتماعی در ماه اردیبهشت در کارگاهی که تابستان گذشته با حضور آموزگاران پایه‌های سوم تا ششم درس مطالعات اجتماعی، با هدف تسهیل جریان یاددهی - یادگیری موضوعات این درس و بهبود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان برگزار شد، بر این موضوع تأکید شد که دانش‌آموزان با انتخاب رشته‌ی تحصیلی و اشتغال به شغل، به احساس رضایت و خشنودی از خویشتن و شناخت و درک و تمرین رفتارهای اجتماعی مناسب، برای حضور مفید و مؤثر در جامعه نیاز دارند. بهترین زمان برای شکل‌گیری مبانی ذهنی لازم و گرایش به عادت‌های رفتاری مناسب در این زمینه، دوره‌ی پیش‌دبستان و دبستان است. بنابراین، ضروری است آموزش درس مطالعات اجتماعی با توجه و دقت بیشتری صورت گیرد.

یادآوری: مجموعه مطالب این بخش گزارشی از تجربه‌های یک واحد آموزشی است که ممکن است نقدهایی هم بر آن وارد باشد. نکته‌ی مهم این است که شما یا سایر رابط‌های مدرسه‌ی خودتان و البته با وفاداری به برنامه‌ی درسی ملی، شرایط یادگیری مناسب را برای دانش‌آموزانتان فراهم کنید.

جلسه‌ی هفتم معلمان درس فعالیت‌های اجتماعی ابتدایی
هفته‌ی آخر فروردین

دستور جلسه

- ۱ بازخورد فعالیت‌های آموزشی ماه فروردین
- ۲ برنامه‌ی درسی ماه اردیبهشت
- ۳ مشکلات اجرایی برنامه‌ی سال جاری
- ۴ پیشنهادهایی برای تدوین برنامه‌ی سال آینده

۱. بازخورد فعالیت‌های آموزشی ماه فروردین

دوره کردن درس‌ها طبق برنامه با به بحث گذاشتن مطالب درسی انجام شد. دانش‌آموزان دانسته‌های قبلی خود را با ذکر مثال از تجربه‌های شخصی و شنیده‌های تازه‌ی خود مطرح کردند. گفت‌وگوها توسط معلم هدایت شد تا سرفصل‌های کتاب مورد بحث قرار گیرند. از هر پایه یک نفر به انتخاب دانش‌آموزان کلاس و به سرپرستی دانش‌آموز پایه‌ی ششم، برای اجرای یک نمایش هم‌زمان از تاریخ دوره‌ی ابتدایی، جمع شدند. قرار شد هر پایه طی دو دقیقه مطالب درسی مربوط به تاریخ کتاب خود را ارائه دهد. زندگی انسان ابتدایی به کلاس سوم، دوره‌ی قبل از اسلام به کلاس چهارم، دوره‌ی بعد از اسلام به کلاس پنجم و دوره‌ی معاصر به کلاس ششم اختصاص یافت. محل اجرا کنار یکی از دیوارهای حیاط مدرسه و زمان یکی از زنگ‌های تفریح تعیین شد. اجرای نمایش و شرایط تماشاچیان، در روز قبل و سر صف، برای همه‌ی دانش‌آموزان توضیح داده شده بود. از هر کلاس یک نفر مسئول برقراری نظم شد. پوسترهایی که از قبل برای نشان دادن تاریخ ایران در مراسم قبل از عید

دوره کردن درس‌ها طبق برنامه با به بحث گذاشتن مطالب درسی انجام شد. دانش‌آموزان دانسته‌های قبلی خود را با ذکر مثال از تجربه‌های شخصی و شنیده‌های تازه‌ی خود مطرح کردند. گفت‌وگوها توسط معلم هدایت شد تا سرفصل‌های کتاب مورد بحث قرار گیرند. از هر پایه یک نفر به انتخاب دانش‌آموزان کلاس و به سرپرستی دانش‌آموز پایه‌ی ششم، برای اجرای یک نمایش هم‌زمان از تاریخ دوره‌ی ابتدایی، جمع شدند. قرار شد هر پایه طی دو دقیقه مطالب درسی مربوط به تاریخ کتاب

۲. برنامه‌ی درسی ماه اردیبهشت

برای برنامه‌ریزی درسی ماه‌های فروردین و اردیبهشت، یک بار دیگر مفاهیم و موضوعات کتاب را بررسی کردیم تا بتوانیم برنامه‌ی شش هفته‌ی بعد از نوروز را طوری طراحی کنیم که نقاط ضعف احتمالی در یادگیری کلاس را پوشش دهیم (دوره‌ی کتاب همراه با ارزشیابی)، و برنامه‌هایی برای توسعه و تعمیق آموخته‌های دانش‌آموزان و ارتقای سطح مهارت‌های آنان ترتیب دهیم (بازدید، دیدن فیلم و معرفی کتاب)؛ با این امید که آنچه قرار بوده به دانش‌آموزان بیاموزیم خود آموخته‌ایم و مهارت‌هایی را که قرار بوده در آن‌ها رشد دهیم، در خود رشد داده‌ایم و در این مدت از تجربه‌های یکدیگر استفاده کرده و آن‌ها را در اجرا آزموده‌ایم.

دانستنی‌ها و مهارت‌ها

- ویژگی‌های طبیعی ایران، منابع انرژی، شناخت منابع و فعالیت‌های اقتصادی، شناخت فضا و مکان؛
- تاریخ بشر اولیه، تاریخ ایران، نظام اجتماعی و حکومت ایران؛
- توجه به تاریخچه‌ی پدیده‌ها و رخدادها (حال، گذشته و آینده) روی خط زمان، جمع‌آوری مدارک و شواهد برای تجزیه و تحلیل و جمع‌بندی، درک زمان، تغییر و پیشرفت، برنامه‌ریزی و مدیریت زمان؛
- آموزش اهمیت و کارکرد نقشه، نماد و نمودار در یادگیری تاریخ و جغرافیا و نحوه‌ی استفاده از آن‌ها؛
- توجه به اهمیت محیط زیست و آموزش روش‌های حفظ محیط زیست؛
- شناخت عناصر فرهنگی و اهمیت هویت فرهنگی، و توجه به نقش اخلاق، ارزش‌ها و نگرش‌ها در شکل‌گیری هویت فرهنگی؛
- تشخیص نکات ایمنی در خانه، مدرسه و خیابان، و روش‌های رعایت آن‌ها؛
- شناخت روابط با افراد در خانه، مدرسه، مکان‌های عمومی، جامعه و رعایت قوانین مربوط به ارتباط با آن‌ها؛
- گفت‌وگوی مؤثر و سازنده، هم‌فکری و تعامل، حضور مؤثر در گروه، مشارکت فعال در فعالیت‌های گروهی؛
- شناخت استعدادها، توانایی‌ها و علاقه‌های خود، شناخت دیگران، همدردی، همدلی و رعایت حقوق دیگران؛
- درک لزوم مقررات اجتماعی، رعایت مقررات اجتماعی، شناخت ارزش‌های اجتماعی، رعایت ارزش‌های اجتماعی، توجه به محیط اطراف و تغییرات آن؛
- طبق این برنامه‌ریزی، مطالب ارائه شده در هر فصل در تاریخ تعیین شده در کلاس مورد بحث و گفت‌وگو قرار می‌گیرد و برنامه‌های بازدید و دیدن فیلم و مراجعه به سایت‌های مراکز بازدید و معرفی کتاب در حد امکان انجام می‌شود.

نوروز تهیه شده بود، دوباره به دیوار نصب شدند و نمایندگان هر پایه در جای خود مستقر شدند. مطالبی که باید ارائه می‌شدند، با همکاری معلمان تهیه و توسط نمایش‌دهندگان به ترتیب بیان شدند. برنامه برای دانش‌آموزان دیگر جالب بود و از آن استقبال کردند. انجام برنامه‌ی بازدیدها به‌طور کامل مقدور نبود و از سایت‌های مراکز مورد بازدید برای توضیح مطالب استفاده شد.

برنامه‌ی دوره‌ی درس‌ها

اردیبهشت				پایه
هفته‌ی چهارم	هفته‌ی سوم	هفته‌ی دوم	هفته‌ی اول	
آمادگی برای امتحانات	دوره‌ی فصل ۷	دوره‌ی فصل‌های ۵-۶	دوره‌ی فصل‌های ۳-۴	سوم
آمادگی برای امتحانات	دوره‌ی فصل ۶	دوره‌ی فصل ۵	دوره‌ی فصل‌های ۳-۴	چهارم
آمادگی برای امتحانات	دوره‌ی فصل ۵	دوره‌ی فصل ۴	دوره‌ی فصل ۳	پنجم
آمادگی برای امتحانات	دوره‌ی فصل‌های ۱۰-۱۱-۱۲	دوره‌ی فصل‌های ۷-۸-۹	دوره‌ی فصل‌های ۴-۵-۶	ششم

۳. مشکلات اجرایی برنامه‌ی سال جاری

که خواستار تمرکز معلم بر درس‌های ریاضی و علوم بودند، اختصاص وقت و انرژی روی درس مطالعات اجتماعی قابل قبول نبود و عکس‌العمل منفی نشان می‌دادند. با وجود برگزاری جلسات توجیهی در طول سال، باز هم تعدادی از آن‌ها تا پایان سال با برنامه همراه نشدند.

همراهی نکردن بعضی دانش‌آموزان: اجرای این برنامه مستلزم ارتباط و همکاری دانش‌آموزان با یکدیگر بود. در این فعالیت، دانش‌آموزانی که هنگام شرکت در فعالیت گروهی ایجاد مشکل می‌کردند، روند اجرای برنامه را کند می‌کردند. با وجودی که تا پایان سال تعدادی توانستند تا حدی با کلاس هماهنگ شوند، اما چند نفری همچنان غیرفعال باقی ماندند. **بودجه:** برگزاری فوق‌برنامه‌هایی مثل بازدید و اردو به بودجه نیاز دارد که تأمین آن از طرف مدرسه و والدین همیشه با مشکل روبه‌رو می‌شود.

جمعیت کلاس: انجام برنامه‌های آموزشی با روش تدریس فعال، در کلاس‌هایی با تعداد دانش‌آموزان بیش از حد معمول، بسیار مشکل است؛ به‌خصوص وقتی فضای فیزیکی کلاس هم اجازه‌ی جابه‌جایی و مانور آزاد را ندهد. استفاده از فضاهای بزرگ‌تر در داخل مدرسه و گاهی حیاط مدرسه تجربه شد.

در ابتدای سال تحصیلی، از همکاران خواسته شد مشکلات پیش‌آمده در حین آموزش و راه‌حل‌های اعمال شده و نتایج آن‌ها را مرحله به مرحله ثبت کنند تا برای برنامه‌ریزی آموزشی سال بعد از آن‌ها استفاده شود.

زمان: کمبود وقت برای اجرای برنامه، از جمله مشکلاتی بود که در ابتدای سال بیشتر به چشم می‌خورد. اما به تدریج و با جلب توجه و علاقه‌ی دانش‌آموزان و همکاری آن‌ها در پروسه‌ی آموزش، این مشکل کاهش یافت. با توجه به اینکه دقت، حضور ذهن و سرعت انتقال معلم برای انجام کار، همچنین داشتن سناریوی آماده برای هر جلسه، بسیار ضروری است، نبود هر کدام از این موارد می‌تواند استفاده‌ی مطلوب از زمان را در هر جلسه‌ی آموزشی تحت تأثیر قرار دهد.

هماهنگی با سایر کارکنان مدرسه: در اجرای برنامه‌های دانش‌آموز محور، کمک و همراهی کلیه‌ی کارکنان مدرسه لازم می‌شود. مدیر مدرسه و معاونان و معلمان درس‌های دیگر در انجام این‌گونه برنامه‌های آموزشی بسیار مؤثرند. در مواردی که این همکاری وجود نداشت، برنامه دچار اختلال می‌شد.

همکاری نکردن بعضی والدین: برای آن دسته از والدین

۴. پیشنهادهایی برای تدوین برنامه‌ی سال آینده

طور مستند ارائه شود، کاربرد آموزش را به طور عینی می‌بینند. در آموزش مهارت‌های زندگی و ویژگی‌های شهروندی لازم است خود همکاران این مفاهیم را درونی کنند و دانش‌آموزان شاهد انعکاس آن‌ها در رفتار ایشان باشند؛ مثلاً توجه به نظم و پاکیزگی کلاس، رعایت حقوق دانش‌آموزان و ...

نکته‌ی مهم دیگر، برقراری تعادل بین اهمیت مطالب درسی و اهمیت خود دانش‌آموز است. توجه کردن یا توجه نکردن مناسب به هر کدام از این دو موضوع می‌تواند آموزش را دچار اختلال کند. داشتن برنامه‌ریزی مشخص به این معنا نیست که در صورت لزوم، با توجه به وضعیت کلاس و دانش‌آموزان، تغییرات لازم در آن‌ها اعمال نشود. در واقع، اصل اساسی خود دانش‌آموزان هستند و توجه به نیازها و شرایط آنان اولویت اصلی هر برنامه‌ریزی آموزشی را شکل می‌دهد.

در جلسه‌ی آموزشی معلمان در ماه اردیبهشت، هر کدام از همکاران، با توجه به تجربه‌ی عملی سال جاری و پرس‌وجو درباره‌ی نحوه‌ی عملکرد همکاران در مدرسه‌های دیگر، پیشنهادهایی برای برنامه‌ریزی آموزشی سال بعد ارائه دادند تا مدیر مدرسه با توجه به امکانات مدرسه، هر بخشی را تا هر اندازه‌ای که قابل اجرا باشد، انتخاب و لحاظ کند.

داشتن سابقه‌ی کار لزوماً به معنی باتجربه بودن معلم نیست. تنظیم برنامه‌ی مدون برای جلسات آموزشی و ثبت روند پیشرفت برنامه، با توجه به میزان تحقق اهداف مورد نظر و شناسایی موانع اجرایی، به معلم کمک می‌کند در برنامه‌ی خود تجدید نظرهای لازم را صورت دهد و هر سال با برنامه‌ی جدید و تصحیح شده به کار ادامه دهد.

استفاده از تجربه‌های جمعی و آزمودن آن‌ها در عمل می‌تواند تجربه‌های شخصی ما را گسترش دهد. یکی از آموزه‌های درس مطالعات اجتماعی، مشارکت در تجربه‌ی جمعی انسان‌ها از زمان‌های دور تاکنون است. به این ترتیب است که معلم در کار خود تخصص پیدا می‌کند و به اصطلاح یک معلم حرفه‌ای می‌شود نه فقط کارمند وزارت آموزش و پرورش. برای انتقال مطالب مشخص و محدودی که در کتاب به آن‌ها اشاره شده، لازم است معلم دانش وسیع‌تری در این زمینه‌ها داشته باشد تا بتواند بحث‌های کلاسی را هدایت کند و به سؤالات احتمالی دانش‌آموزان پاسخ دهد. استفاده‌ی معلم از خط زمان و توجه به تغییرات دانش‌آموزان و ارائه‌ی بازخورد به خود آنان، آموزش بسیار خوبی برای درک مفهوم فرایند در دانش‌آموزان است. وقتی فعالیت‌های آن‌ها ثبت و تغییرات و پیشرفت‌هایشان به

مبلمان آموزشی

۲

تجهیز سایت رایانه

هر نوع آموزش با کمک رایانه برای دانش‌آموزان بسیار جالب است. وجود دستگاه رایانه به تعداد دانش‌آموزان در یک محل، علاوه بر آموزش استفاده از رایانه، برای نشان دادن مطالب درسی با استفاده از سایت‌های آموزشی نیز مفید است. وجود ویدئو پروژکتور و تخته‌ی هوشمند، با جذابیت‌هایی که دارند، آموزش را راحت‌تر و سریع‌تر می‌کند. بدیهی است توانمندی معلمان در استفاده از این ابزار ضروری است.

۱

اختصاص یک کلاس برای درس ادبیات و درس مطالعات اجتماعی

در این کلاس، بردهای مخصوص هر پایه و قفسه‌هایی برای نگهداری دست‌ساخته‌های دانش‌آموزان نصب می‌شوند. به این ترتیب، دانش‌آموزان همه‌ی پایه‌ها کارهای پایه‌های دیگر را می‌بینند و ضمن آموزش غیرمستقیم، جریانی از رقابت سالم به وجود می‌آید. چینش صندلی‌ها به مقتضای موضوع درسی و هنگام کار گروهی صورت می‌گیرد. جابه‌جایی دانش‌آموزان در ساعات آموزشی ادبیات و مطالعات اجتماعی، برای معاونان مدرسه ایجاد زحمت می‌کند، اما برای خود دانش‌آموزان بسیار جذاب و مفرح است.

۴

تجهیز کتابخانه

وجود کتابخانه در مدرسه، علاوه بر امکان استفاده از کتاب‌های آن، می‌تواند در ایجاد رابطه بین دانش‌آموزان و کتاب خواندن مفید باشد. پرنور، تمیز و مرتب بودن محل کتابخانه تأثیر زیادی در میزان اشتیاق دانش‌آموزان برای استفاده از آن دارد. وجود مسئول کتابخانه‌ای همیشه در دسترس و آگاه از محتوای کتاب‌ها، ضروری است. در غیر این صورت، کتابخانه به انبار تبدیل می‌شود و در بهترین حالت محلی بدون روح و سرد و خالی خواهد بود.

تجهیز اتاق پرورشی

انجام کارهای گروهی در ساختن ماکت‌ها، تهیه‌ی روزنامه‌های دیواری، پوسترها و وسایل مربوط به اجرای نمایش‌ها در یک محل مشخص که وسایل لازم از چسب و قیچی و مقوا در آن هست، امکان بسیار خوبی برای انجام فعالیت‌های مربوط به آماده‌سازی دست‌سازها برای نمایشگاه پایان سال و نگهداری از آن‌ها تا زمان استفاده است.

۳

۶

اختصاص محلی در فضای عمومی مدرسه برای نمایشگاه دائمی فعالیت‌های دانش‌آموزان

بخشی از راهروی مدرسه که در معرض دید همه‌ی دانش‌آموزان قرار دارد، برای ارائه‌ی دست‌ساخته‌های دانش‌آموزان، همراه با شناسنامه‌ی کار و جابه‌جایی مرتب آن‌ها با وسایل جدید، به محیط مدرسه روح می‌دهد و دانش‌آموزان را نسبت به تغییرات محیطی حساس می‌کند و انگیزه‌ای می‌شود تا هر کدام که مایل باشد، در این فعالیت‌ها شرکت کند.

۵

اختصاص تابلوهایی برای هر درس

در صورت وجود تابلوهای مخصوص هر درس در راهروهای مدرسه، دانش‌آموزان کلیه‌ی پایه‌ها فعالیت‌های آموزشی پایه‌های دیگر در همان درس را مشاهده می‌کنند. این موضوع برای عده‌ای یادآور درس‌های سال‌های گذشته است و عده‌ای دیگر را نسبت به مباحث درسی سال‌های آینده کنجکاو می‌کند و به نوعی پیش‌آشنایی در ذهن آن‌ها می‌انجامد.

وسایل کمک آموزشی و تجهیزات آموزشی

۷ به روز کردن کتاب‌های کتابخانه

کتابخانه‌ی مدرسه باید هر سال وجین شود و آخرین کتاب‌های منتشر شده برای گروه دبستان در آن تهیه و نگهداری شوند. با قرار دادن یک استند در راهروی مدرسه، کتاب‌های تازه خریداری شده معرفی و دانش‌آموزان برای گرفتن آن‌ها از کتابخانه تشویق می‌شوند. در آموزش ابتدایی، یکی از مهم‌ترین وظایف ایجاد رابطه بین دانش‌آموزان و کتاب است. آن‌ها با کتاب خواندن، از سواد خواندن و نوشتن به‌طور کاربردی استفاده می‌کنند و اطلاعات بیشتری در زمینه‌های مورد بحث در کتاب‌های درسی به دست می‌آورند.

۸ تهیهی مجلات مخصوص گروه سنی دبستان

مجلات، به دلیل اینکه مطالب کوتاه و سرگرم‌کننده دارند و غالباً رنگی‌اند و تصویرهای جذاب دارند، شروع خوبی برای ایجاد عادت مطالعه در دانش‌آموزان هستند. معرفی و در دسترس قرار دادن آن‌ها برای استفاده می‌تواند کمک خوبی برای ایجاد انگیزه‌ی مطالعه باشد. این مجلات هم می‌توانند روی پایه‌ی مخصوص (استند) معرفی کتاب‌های تازه، در راهرو، قرار گیرند.

۹ تهیهی آرشیو فیلم

در زمینه‌های تاریخ و جغرافیا سی‌دی‌های آموزشی زیادی وجود دارند. در صورت تهیه و آرشیو کردن آن‌ها همراه با توضیحات لازم درباره‌ی محتوایشان، معلمان می‌توانند با توجه به موضوع درسی، از آن‌ها برای کمک به آموزش‌های کلاسی استفاده کنند. با تشویق دانش‌آموزان برای اهدای فیلم‌های آموزشی به آرشیو مدرسه و ثبت کردن نام آن‌ها روی سی‌دی‌ها، این آرشیو می‌تواند پیوسته غنی‌تر شود.

۱۰ تهیهی انواع نقشه

بیشتر نقشه‌های جغرافیایی در مدرسه‌ها به دلیل نگهداری نشدن صحیح، قابل استفاده نیستند. اختصاص یک مکان مناسب و نحوه‌ی صحیح قراردادن آن‌ها در کلاس مطالعات اجتماعی، که در ضمن محل استفاده از آن‌ها هم هست، این مشکل را حل می‌کند. پازل‌های نقشه و نقشه‌های گنگ هم می‌توانند به همین ترتیب نگهداری شوند.

فوق برنامه‌ها

۱۲

اردوی داخل مدرسه (شب‌خوابی)، اردوی خارج از مدرسه، طبیعت

برنامه‌ی ماندن در مدرسه، بعد از ساعات درسی، تا صبح روز بعد، تجربه‌ی بسیار مفیدی برای ارتقای مهارت‌های زندگی دانش‌آموزان است. اجرای این برنامه به همکاری بسیار زیاد اولیای دانش‌آموزان و مسئولان مدرسه نیاز دارد. این برنامه می‌تواند در محیط‌های طبیعی نزدیک مدرسه و در فصل مناسب هم انجام شود.

۱۱

بازدیدها

بردن دانش‌آموزان به محل‌هایی مرتبط با آموزش مطالب درسی، علاوه بر تسهیل یادگیری و ایجاد زمینه‌ی عینی برای آموزش، به رشد ذهنی و عاطفی آن‌ها کمک زیادی می‌کند و افق دید بازتری به آن‌ها می‌دهد. خانواده‌ها معمولاً این ضرورت را کمتر درک می‌کنند و به دلیل مشغله‌های زندگی، کمتر چنین برنامه‌هایی برای کودکان تدارک می‌بینند.

۱۴

عضویت گروهی در یک کتابخانه‌ی عمومی نزدیک مدرسه و تشکیل کلاس در آنجا

بردن دانش‌آموزان به یک کتابخانه و انجام مراحل عضو شدن و آموزش نحوه‌ی امانت گرفتن کتاب از جمله آموزش‌هایی است که معمولاً والدین انجام نمی‌دهند. نشست‌ها در سالن قرائت و یادداشت برداشتن از کتاب‌ها برای تهیه‌ی مطلبی در رابطه با یک موضوع درسی، تمرین خوبی در استفاده از کتابخانه است.

۱۳

مرآجه به کتاب‌فروشی نزدیک مدرسه

معمولاً کتاب‌فروشی‌ها بخشی مخصوص کتاب‌های کودکان دارند. مرآجه‌ی هر از چندگاه به یک کتاب‌فروشی، علاوه بر اینکه دانش‌آموزان را با کتاب‌های تازه منتشر شده آشنا می‌کند، در ایجاد فرهنگ کتاب‌خوانی و کتاب خریدن نیز مؤثر است.

برنامه ریزی درسی

۱۵ کلاس درک مطلب

تخصیص یک جلسه از برنامه‌ی هفتگی درس ادبیات به کلاس درک مطلب، با همکاری مسئول کتابخانه و با هدف تقویت توانایی درک مطلب، برای حذف عادت به بازتعریف درس‌ها توسط والدین برای دانش‌آموز و تبدیل سواد شفاهی به سواد کتبی صورت می‌گیرد.

برنامه‌ی این کلاس عبارت است از:

کتاب خوانی: تصویرهای اسکن‌شده‌ی کتاب روی پرده نمایش داده می‌شوند و دانش‌آموزان درباره‌ی آن‌ها صحبت می‌کنند. سپس خود کتاب را می‌خوانند. دانش‌آموزان می‌توانند تصورات خود را از تصویرها با نوشته‌ی نویسنده مقایسه کنند.

قصه‌گویی: دانش‌آموزان، داستانی را که خوانده یا شنیده یا در فیلمی دیده‌اند، تعریف می‌کنند و به سؤالات دانش‌آموزان دیگر پاسخ می‌دهند. این فعالیت تمرین خوبی برای آموزش حفظ

کتاب گردانی

۱۶ برای انجام این فعالیت لازم است برای هر پایه، به تعداد هفته‌های سال تحصیلی، ۲۸ عنوان کتاب تهیه شود. فهرست کتاب‌ها را می‌توان از سایت شورای کتاب کودک یا سایت سامان کتاب رشد که همه‌ی کتاب‌ها را بررسی می‌کند و فهرستی از کتاب‌های مناسب گروه‌های سنی ارائه می‌دهد، انتخاب کرد. کتاب‌ها به‌طور متنوع از میان کتاب‌هایی انتخاب می‌شوند که به موضوع تاریخ یا جغرافیا پرداخته‌اند یا کتاب‌های داستانی هستند که می‌توانند تجربیات کودکان دیگر در مقابله با مسائل و مشکلاتشان را مطرح کنند و دانش‌آموزان را در تجربه‌ی زیسته‌ی قهرمانان کتاب شریک کنند.

چینش معلمان

۱۷ یک معلم برای درس ادبیات و درس مطالعات اجتماعی

در صورتی که یک معلم علاقه‌مند و متخصص در زمینه‌ی ادبیات و علوم انسانی دبستان آموزش هر چهار پایه را به عهده داشته باشد، می‌تواند با تسلط به برنامه‌ی آموزشی دوره‌ی ابتدایی، مجموعه اطلاعات منسجمی را به عنوان خوراک فکری دانش‌آموزان تدوین کند و با آگاهی کلی از برنامه‌ی دوره‌ی ابتدایی و با توجه به پیش‌نیازها و آموزش‌های بعدی، مطالب را مطرح کند. آشنا شدن با توانایی‌ها و کیفیت رشد ذهنی و مسائل مورد توجه هر گروه سنی از مزایای دیگر این طرح است.

انسجام کلامی و توجه به مطالب اصلی در بیان مطلب است. **کامل کردن قصه‌های ناتمام:** معلم داستانی را تعریف می‌کند و از دانش‌آموزان می‌خواهد آن را کامل کنند. این کار برای شناخت روحیه‌ی دانش‌آموزان و مشکلات احتمالی آن‌ها مفید است. بیان نظرات دانش‌آموزان برای بقیه فرصتی است تا با انواع راهبردهای موجود برای یک مسئله روبه‌رو شوند.

تهیه‌ی روزنامه‌ی دیواری و نشریه‌ی ماهانه: موضوعاتی که در کلاس مطرح می‌شوند، مواد لازم را برای تهیه‌ی مطلب برای درج در نشریه فراهم می‌کنند. دانش‌آموزان کلاس سوم روزنامه‌ی دیواری و بقیه‌ی پایه‌ها نشریه‌ی ماهانه‌ی دفترچه‌ای تهیه می‌کنند که در نمایشگاه پایان سال در معرض دید والدین گذاشته می‌شود.

دعوت از نویسندگان کتاب کودک: دعوت از نویسندگان یا تصویرگران کتاب کودک فرصت خوبی است تا دانش‌آموزان بتوانند آن‌ها را از نزدیک ببینند و پای صحبتشان بنشینند.

فهرستی از اسامی دانش‌آموزان و عنوان کتاب‌ها تهیه می‌شود و طبق آن‌ها هر هفته یک کتاب به هر دانش‌آموز داده می‌شود. داخل کتاب یک برگه گذاشته می‌شود تا دانش‌آموز بعد از خواندن کتاب نظرات خود را در آن بنویسد. دانش‌آموزان در هر جلسه کتاب را تحویل می‌دهند و کتاب دیگری می‌گیرند. هر هفته چند نمونه از برگه‌ی نظرسنجی روی برد نصب می‌شود تا همه آن را ببینند. برای هر کتاب یک پوشه تهیه می‌شود، برگه‌ها در آن نگهداری می‌شوند و در نمایشگاه پایان سال در معرض دید والدین گذاشته می‌شوند.

۱۸

مسئول سایت رایانه

حضور مسئولی علاقه‌مند و مسلط در استفاده از رایانه که بتواند با اسکن تصویرها و نقشه‌ها برای ویدئوپروژکتور، و تهیه و آرشیو فیلم‌های آموزشی و شناسایی سایت‌های مفید، آموزش را یاری کند، کمک زیادی به جذب و جلب توجه دانش‌آموزان به درس‌های تاریخ و جغرافیا می‌کند. مسئول کامپیوتر می‌تواند معاون اجرایی هم باشد.

۱۷

یک معلم برای درس ادبیات و درس مطالعات اجتماعی

در صورتی که یک معلم علاقه‌مند و متخصص در زمینه‌ی ادبیات و علوم انسانی دبستان آموزش هر چهار پایه را به عهده داشته باشد، می‌تواند با تسلط به برنامه‌ی آموزشی دوره‌ی ابتدایی، مجموعه اطلاعات منسجمی را به عنوان خوراک فکری دانش‌آموزان تدوین کند و با آگاهی کلی از برنامه‌ی دوره‌ی ابتدایی و با توجه به پیش‌نیازها و آموزش‌های بعدی، مطالب را مطرح کند. آشنا شدن با توانایی‌ها و کیفیت رشد ذهنی و مسائل مورد توجه هر گروه سنی از مزایای دیگر این طرح است.

معلم پرورشی

مربی پرورشی مدرسه که مسئول فوق برنامه‌ها و برگزارکننده‌ی مراسم و جشن‌ها هم باشد، می‌تواند در آموزش درس مطالعات اجتماعی کمک بسیار زیادی باشد. همکاری برای ایجاد هماهنگی در اجرای برنامه‌های مراسم، مثل نمایش، سرود و تهیه‌ی روزنامه‌ی دیواری و نشریه‌ی ماهانه و درست کردن وسایل اجرای برنامه‌ها، با توجه به رعایت اصول شرکت در کارهای گروهی، محیط مناسبی برای تمرین مهارت‌های اجتماعی است.

۲۰

۱۹

معلم تربیت بدنی

درونی‌سازی مهارت‌های اجتماعی با همکاری معلم تربیت بدنی در آموزش نظم، هماهنگی، شرکت در کار گروهی و تقسیم وظایف در بازی‌های جمعی، اثربخشی زیادی دارد.

مشارکت دانش آموزان

سررسید کلاسی

نوشتن سررسید کلاس با جمع‌آوری مدارک و شواهد، تجزیه و تحلیل، نتیجه‌گیری، پیش‌بینی و اظهار نظر در مورد برنامه‌های مدرسه و دادن پیشنهادها و سپس تهیه‌ی خبرنامه‌ی هفتگی برای مدرسه، مستلزم توجه به اتفاقات و پیگیری روند آن است. به این ترتیب، دانش‌آموزان درگیر مسائل جاری در مدرسه می‌شوند و می‌توانند علل و نیازهایی را که برنامه‌ریزی‌های مدرسه از آن‌ها ناشی می‌شود، درک کنند و با پیگیری روند اجرایی برنامه‌ها و برخورد با مشکلات و تلاش‌هایی که برای رفع آن‌ها می‌شود، این فعالیت‌ها را تا به نتیجه رسیدن دنبال کنند و پیشنهادهایی برای بهبود امور بدهند.

۲۲

شورای کلاسی

تشکیل شوراهای کلاسی و تفویض مسئولیت‌های متنوع و نظرخواهی از آنان در مورد امور جاری و دریافت پیشنهادها راهکار خوبی برای درک ضرورت قوانین توسط دانش‌آموزان است. آن‌ها که هر کدام یک هفته مسئولیت خاصی را به عهده می‌گیرند، به خوبی می‌توانند شاهد مشکلاتی باشند که در صورت رعایت‌نشدن قوانین به وجود می‌آیند. در زمان لازم، مسئولان وقت شوراها می‌توانند با مشارکت در نظم و پاکیزگی مدرسه، مشارکت در اطلاع‌رسانی به والدین و توضیح فعالیت‌های مدرسه، مشارکت در برگزاری مراسم و جشن‌ها، مسابقات، مناسبت‌ها، جلسات با والدین، و اجرای طرح مدرسه در دست بچه‌ها در هفته‌ی آخر اسفند، تعامل خوبی بین دانش‌آموزان ایجاد کنند.

۲۱

در ماه‌های دی و اردیبهشت فرم‌های نظرسنجی از عملکرد کلیه‌ی کارکنان مدرسه، به دانش‌آموزان داده شوند. پس از جمع‌بندی فرم‌ها، نتیجه به اطلاع همکاران برسد تا آنان با توجه به امکانات، در بهبود شرایط پرسنلی خود از آن‌ها بهره بگیرند.

۲۳

و روش‌های آن، توضیحات کافی در اختیار والدین بگذارد و از طرف دیگر با کسب و ثبت اطلاعات مربوط به والدین، زمینه‌ی کمک گرفتن از والدین علاقه‌مند و داوطلب در زمینه‌های عملی مثل معرفی مشاغل، تسهیل حضور در مکان‌های مورد بازدید را فراهم سازد.

همکاری انجمن اولیا و مربیان در برگزاری کلاس‌های آموزش والدین، برگزاری اردوها و بازدیدها، جلسات ماهانه‌ی ارائه‌ی کارنامه و جلسه با معلمان می‌تواند بسیار مفید باشد، به‌خصوص در رابطه با درس مطالعات اجتماعی که به همراهی والدین بسیار نیاز دارد.

لزوم مشارکت والدین در آموزش، به‌خصوص در درس مطالعات اجتماعی، اجتناب‌ناپذیر است. برای ایجاد این همکاری سازنده بین اولیای دبستان و والدین دانش‌آموزان، در وهله‌ی اول شناخت دقیق متقابل نیاز است.

انجمن اولیا و مربیان می‌تواند تلاش برای جلب همراهی و همکاری والدین را به عهده بگیرد. انجمن با ثبت نظرات والدین و پیگیری موارد مطرح شده، احساس آرامش و اطمینان به والدین می‌دهد. زمانی که والدین مضطرب نباشند، دانش‌آموزان هم با اعتماد بیشتری برنامه‌های مدرسه را دنبال می‌کنند. در ضمن انجمن می‌تواند با اطلاع از برنامه‌های مدرسه و اهداف

فضای مجازی

۲۵ وبلاگ معلمان: پیوستن معلمان به وبلاگ‌های آموزشی معلمان دیگر برای تبادل اطلاعات و تجربه‌ها کمک می‌کند که در زمان کمی، تجربه‌های زیادی کسب شود.

۲۶ سایت مدرسه: در صورتی که سایت مدرسه فعال و اطلاعات آن دائماً به‌روز باشد، می‌تواند کانال ارتباطی خوبی برای تبادل نظر با والدین باشد. به این ترتیب، آن‌ها می‌توانند در جریان برنامه‌ها و اهداف و روش‌های اجرای آن‌ها قرار گیرند تا از بروز مسائلی که از بی‌اطلاعی والدین ناشی می‌شود، جلوگیری شود. این سایت می‌تواند مطالبی در مورد مهارت‌های اجتماعی در اختیار والدین قرار دهد تا آن‌ها هم بتوانند در روند کسب این مهارت‌ها به فرزندانشان کمک کنند.

فعالیت‌های تبلیغی و ترویجی

مسابقه‌ی کتاب‌خوانی

برگزاری هر نوع مسابقه برای دانش‌آموزان جذاب است. تعیین چند عنوان کتاب و طراحی سؤالاتی که دانش‌آموزان بعد از خواندن کتاب به آن‌ها پاسخ دهند، انگیزه‌ی خوبی برای آن‌هاست که به مطالعه‌ی کتاب بپردازند. جایزه‌ی مسابقه‌ی تشویق برندگان می‌تواند در مراسم جشن پایان سال تحصیلی اهدا شود.

۲۸

شعر هفته

در میان اشعار شاعران ایرانی، ابیاتی با محتوای فرهنگی غنی وجود دارند. با انتخاب و استفاده از آن‌ها در مراسم صبحگاه به شکل هم‌خوانی، دانش‌آموزان امکان می‌یابند هم قالب زبان فارسی را بهتر درک و دریافت کنند و هم مجموعه‌ای از آن‌ها را به خاطر بسپارند. لازم است مفهوم اشعار در کلاس بررسی و بحث شود.

۲۷

شعار هفته

شعارهایی با محتوای مهارت‌های اجتماعی می‌تواند هر هفته در مدرسه نصب شود و در مراسم صبحگاه گفته شود. شنیدن و دیدن این مطالب به درونی کردن مفهوم آن‌ها کمک می‌کند.

۲۹

هفته‌ی کتاب

برگزاری هفته‌ی کتاب به شکلی جالب و با فعالیت‌های متنوعی که دانش‌آموزان را جذب کند، در ایجاد ارتباط مثبت با کتاب و کتاب‌خوانی مؤثر است. همکاری دانش‌آموزان در برگزاری مراسم هفته‌ی کتاب تأثیر آن را بیشتر می‌کند.

۳۰

شعار یونسکو در سال ۲۰۱۸ این بود: حق آموزش یعنی حق برخورداری از آموزگار شایسته. - ارتقای سطح اطلاعات در زمینه‌ی شناخت گروه تحت آموزش، روان‌شناسی رشد کودک، نحوه‌ی رشد موزون، تهیه‌ی گزارش رفتاری ماهانه، مشاهده‌ی تغییرات و تشخیص و علت‌یابی اختلالات و مواردی که به بررسی و کمک نیاز دارند؛ - ارتقای سطح مهارت‌های آموزشی برای جلب مشارکت بیشتر دانش‌آموزان با ایجاد تنوع و جذابیت در فرایند آموزشی و روش‌های تدریس؛ - ارتقای سطح اطلاعات در زمینه‌ی موضوع مورد آموزش، تاریخ و جغرافیا و برگزاری کلاس‌های آموزشی برای معلمان، با استفاده از کتاب و فیلم؛ - آموزش مستندسازی اطلاعات مربوط به دانش‌آموزان و ثبت تغییرات در طول دوره؛ این موارد می‌توانند در کلاس‌هایی که تابستان برای معلمان برگزار می‌شوند، بررسی شوند.

مستندات مدرسه

- تهیه‌ی سند آموزشی برای مدرسه شامل اهداف و برنامه‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت (چشم‌انداز و مأموریت)؛
- تهیه‌ی آرشیو آموزشی مدرسه برای ثبت فعالیت‌های آموزشی معلمان به منظور استفاده‌ی آموزش معلمان جدید؛
- تهیه‌ی پرونده‌ی آموزشی و رفتاری برای دانش‌آموزان؛
- تهیه‌ی پرونده‌ی آموزشی و رفتاری برای معلم با ثبت تلاش‌های معلمان برای به‌روز بودن اطلاعاتشان، نحوه‌ی ارتباط با والدین و دانش‌آموزان، نحوه‌ی جمع‌آوری اطلاعات طبقه‌بندی شده برای تدریس، ثبت ارزشیابی‌های نیم‌سال و پایان سال از دانش‌آموزان و والدین در مورد معلم و ...